

Proč padly komunistické režimy?

Vzdělávací cíl: Žáci se prostřednictvím porovnání dvou pasáží z odborných textů seznamují s příčinami pádu komunistických režimů ve východní Evropě. Žáci se učí porozumění odbornému textu.

Klíčová slova: totalitní režimy, příčiny a důsledky, porovnáváme prameny

Práce s jednotlivými slidy:

Poznámky:

1 ČETBA TEXTU JIŘÍHO SUKA (5 min.)

Četba textu a zkoumání pramenů v doplňkové galerii s pomocí lupy.

Text pochází z tematického čísla časopisu Paměť a dějiny z roku 2014. V [anketě](#) odpovídají historici na otázku: „Jaké faktory podle vás nejvíce přispěly k pádu komunistických režimů ve střední Evropě?“ Jiří Suk patří k nejvýznamnějším současným českým historikům soudobých dějin. Jeho práce se nejvíce týkají právě roku 1989. (Je také autorem životopisné knihy o Václavu Havlovi Politika jako absurdní drama. Václav Havel v letech 1975–1989.) Texty doprovází galerie obrazů, které ilustrují různé příčiny pádu komunistických režimů popsané v textech. Tyto prameny mohou posloužit jako vhled do dobové reality a jako podklad k diskusi nad oběma texty.

2 ČETBA TEXTU ERICA HOBSBAWMA (5 min.)

Četba textu a zkoumání pramenů v doplňkové galerii s pomocí lupy.

Text pochází ze syntézy dějin 20. století Věk Extrémů. Eric Hobsbawm (1917–2012) patří k nejvýznamnějším historikům 20. století. Odborně se zabýval dějinami 19. a 20. století, zejména industrializací a vývojem kapitalismu ve vztahu k nacionalismu.

3 OZNAČOVÁNÍ KLÍČOVÝCH PASÁŽÍ (3 min.)

Označování klíčových pasáží, které obsahují pojmenování příčin pádu komunistických režimů v roce 1989, v obou textech.

4 ŠKÁLOVÁNÍ MOŽNÝCH PŘÍČIN (3 min.)

Zvětšování a zmenšování tvrzení dle toho, zda vyplývají z četby textů.

Mezi tvrzeními není žádné historicky „chybné“, nicméně ani jeden z historiků nezmiňuje aktivity disentu ani protesty obyvatel. Při reflexi tohoto kroku je vhodné žáky upozorňovat na to, kde se drželi spíše vlastních prekonceptů než textů historiků.

5 SROVNÁNÍ TEXTŮ (4 min.)

Žáci na základě předchozí analýzy a srovnání obou textů odpovídají do textových polí na otázky: ? Jaké nejdůležitější příčiny pádu komunistických režimů historici zmiňují? ? V čem se texty historiků liší?

Poznámky:

U první otázky žáci vyjmenovávají různé příčiny vyplývající z obou textů. Mohou zmiňovat například ztrátu podpory a vedení Moskvy, neschopnost socialistických režimů zajistit životní potřeby svých obyvatel, černou ekonomiku, klesající důvěru v představitele státu, omezené možnosti seberealizace.

V odpovědi na druhou otázku by měli podchytit klíčový rozdíl: Jiří Suk se zaměřuje zejména na sociální a ekonomické důvody, Eric Hobsbawm na geopolitické příčiny. Oba texty se v tomto ohledu nevyklučují, ale spíše doplňují.

Stejně jako v předchozím kroku i zde je dobré vést žáky k rozlišování příčin, které znají odjinud, a těch, jež vyplývají z textů obou historiků.

Další možnosti zapojení do výuky:

- a) S žáky je možné reflektovat i povahu historiografického výzkumu. Můžeme se jich tázat: „Na co byste se chtěli historiků zeptat?“ V diskusi můžeme zmínit to, jaké různé přístupy mezi historiky existují a jak ovlivňují jejich zaměření, například rozdíl mezi politickými a sociálními dějinami.
- b) Ke srovnání se nabízejí i další texty:
Ivo Možný: Proč tak snadno... Některé rodinné důvody sametové revoluce, Praha 2009.
Michal Pullmann: Konec experimentu: přestavba a pád komunismu v Československu, Praha 2011.